

Dr hab. n o zdrowiu Agnieszka Młynarska, Prof. SUM

Katowice, 07.06.2021

Zakład Gerontologii i Pielęgniarstwa Geriatrycznego,

Katedra Pielęgniarstwa

Wydział Nauk o Zdrowiu

Śląski Uniwersytet Medyczny

Recenzja

rozprawy na stopień doktora nauk o zdrowiu mgr Katarzyny Malewicz

pt.: "Ocena poziomu przestrzegania zaleceń terapeutycznych wśród chorych leczonych z powodu jaskry"

Jaskra jest chorobą przewlekłą, w której jedyną udowodnioną, skuteczną metodą leczenia jest obniżanie ciśnienia wewnątrzgałkowego. Najczęściej ciśnienie to obniżane jest przy użyciu farmakologii. Stosowane leczenie pozwala na zatrzymanie lub spowolnienie powstawania uszkodzeń w nerwie wzrokowym.

Przestrzeganie zaleceń terapeutycznych jest jedną z miar sukcesu stosowanej terapii farmakologicznej. Autorzy licznych publikacji analizują samo zjawisko przestrzegania zaleceń terapeutycznych oraz czynniki mogące mieć wpływ na przestrzeganie zaleceń. *Adherence* – anglojęzyczne określenie przestrzegania zaleceń terapeutycznych – opisywane jest w kontekście najczęściej występujących schorzeń przewlekłych w populacji takich jak: nadciśnienie tętnicze, cukrzyca czy niewydolność krążenia.

Zjawisko *adherence* jest wielowymiarowe. Liczne, opisywane w literaturze przedmiotu czynniki wymieniane są jako warunkujące to zjawisko. Część autorów dzieli wymieniane czynniki na grupy takie jak: czynniki społeczne i ekonomiczne, związane z systemem opieki zdrowotnej, związane z samą chorobą i prowadzoną terapią oraz z pacjentem. Wspólnym

wnioskiem dla wielu publikacji odnoszących się do przestrzegania zaleceń terapeutycznych jest konieczność prowadzenia dalszych badań w tym kierunku, określenie poziomu *adherence* w poszczególnych chorobach oraz analiza czynników wpływających na poziom *adherence*. Prowadzono badania odnoszące się do poziomu przestrzegania zaleceń terapeutycznych w jaskrze, ale nie dotyczyły one polskich pacjentów. Większość publikacji obejmuje chorych na jaskrę leczonych w USA, Japonii, Chinach czy Indiach.

Wybór tematu jest istotny dla zdrowia publicznego z kilku powodów. Po pierwsze sukcesywnie rosnąca ilość chorych na jaskrę stanowi ogromne wyzwanie dla całego systemu opieki zdrowotnej. Istotną kwestią wydaje się analiza czynników wpływających na *adherence* oraz ciągle monitorowanie przestrzegania zaleceń terapeutycznych przez pacjentów leczonych z powodu jaskry.

Po drugie zmienne wpływające na *adherence* w jaskrze to różnego rodzaju bariery uniemożliwiające lub utrudniające chorym przestrzeganie zaleceń. Identyfikacja konkretnych barier oraz opracowanie interwencji eliminujących ograniczenia wydaje się dobrą strategią walki z nieprzestrzeganiem zaleceń w jaskrze.

W związku z tym, biorąc pod uwagę przedstawione dane, problematykę badawczą zaprezentowaną w pracy doktorskiej pt. „Ocena poziomu przestrzegania zaleceń terapeutycznych wśród chorych leczonych z powodu jaskry” Pani mgr Katarzyny Malewicz jest bardzo aktualnym problemem a podjęta przez Doktorantkę problematyka została ujęta w interesujący sposób.

Formalna ocena pracy

Przedstawiona do recenzji praca na stopień doktora nauk o zdrowiu ma układ typowy dla tego typu rozpraw. Struktura pracy jest przejrzysta i logiczna, została zachowana właściwa proporcja poszczególnych części. Pracę stanowi manuskrypt o łącznej objętości 151 stron wraz z piśmiennictwem, streszczeniem w języku polskim i angielskim, spisem tabel, rycin i załączników. Praca składa się z 2 części: teoretycznej i części badawczej – charakterystyki grupy badanej, wykorzystanych metod badawczych oraz szczegółowej analizy wyników badań własnych. Część teoretyczna pracy zawiera 32 strony i stanowi wprowadzenie w problematykę badań własnych. Doktorantka przedstawiła szczegółowo problematykę jaskry, oraz czynników warunkujących przestrzeganie zaleceń terapeutycznych. Druga część pracy stanowi prezentację badań własnych. Ta część rozprawy zawiera szczegółowo cel pracy oraz metodologię badań własnych: konceptualizacja badań własnych, materiał empiryczny obejmujący wyniki badań,

dyskusję i wnioski. Rozprawę doktorską uzupełniają 43 tabele oraz 30 rycin uszczegóławiających zaprezentowane w pracy wyniki badań własnych. Zawarty w rozprawie spis piśmiennictwa zawiera 134 pozycje literatury krajowej i światowej. Wszystkie pozycje dobrane są prawidłowo do tematyki pracy i zacytowane są w sposób prawidłowy w treści pracy. Praca edytorsko jest bardzo staranna, czytelna, ilustrowana wieloma rycinami i tabelami. Poszczególne części są koherentne i zgodne z ich tytułami. Treść pracy zgodna jest z tytułem dysertacji.

Merytoryczna ocena pracy

We wstępie Doktorantka szczegółowo przedstawia teoretyczne aspekty pracy oraz założenia metodologiczne prezentowanych badań. Celem pracy była ocena poziomu przestrzegania zaleceń terapeutycznych wśród chorych z rozpoznaną jaskrą. Dodatkowo doktorantka podaje cele szczegółowe:

1. Analiza wpływu wybranych cech socjodemograficznych pacjentów na poziom przestrzegania zaleceń terapeutycznych.
2. Analiza wpływu wybranych cech klinicznych pacjentów na poziom przestrzegania zaleceń terapeutycznych.
3. Ocena wpływu wybranych cech psychologicznych na poziom przestrzegania zaleceń terapeutycznych.
4. Ocena wpływu satysfakcji z komunikacji terapeutycznej pacjent – lekarz na poziom przestrzegania zaleceń terapeutycznych.
5. Analiza związku jakości życia z poziomem przestrzegania zaleceń terapeutycznych.
6. Ocena wpływu wiedzy o jaskrze na poziom przestrzegania zaleceń terapeutycznych.

Dodatkowo Doktorantka przedstawiam 7 szczegółowych problemów badawczych oraz stawia 8 hipotez. Na przeprowadzenie badania uzyskano zgodę Komisji Bioetycznej Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu o numerze KB 305/2018.

Badaniem objęto grupę 190 pacjentów z rozpoznaną jaskrą leczonych w Poradni Okulistycznej Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego przy ul. Borowskiej 213 we Wrocławiu w wieku od 25 do 88 lat spełniających kryteria włączenia i wyłączenia z badania. Dobór standaryzowanych kwestionariuszy jest odpowiedni do celów badania, a wykorzystane narzędzia spełniają kryteria psychometryczne. Są to narzędzia stosowane w badaniach podawanych w literaturze i zalecane przez towarzystwa naukowe: kwestionariusz ARMS do oceny poziomu przestrzegania zaleceń terapeutycznych, kwestionariusz NEI VFQ-25 do oceny

funkcji wzrokowych, skalę AIS do oceny akceptacji choroby, kwestionariusz CAT do oceny komunikacji pacjentów z lekarzem, kwestionariusz PDRQ-9 do oceny relacji pacjenta z lekarzem, skalę SWLS do oceny satysfakcji z życia i test LOT-R do oceny orientacji życiowej. Ponadto do oceny jakości wiedzy o jaskrze wykorzystano ankietę autorską PWJ-10, którą poddano walidacji oraz zastosowano ankietę własną dotyczącą danych społeczno-demograficznych.

Wyniki stanowią bardzo wartościową i obszerną część pracy. Doktorantka przedstawiła wyczerpująco charakterystykę społeczno-demograficzną badanej grupy. Dodatkowo pogrupowała wyniki badań w licznych podrozdziałach, starając się odnieść do celu badania. Zastosowanie podrozdziałów ułatwia szczegółową analizę dużej ilości danych. Uzyskane wyniki wskazują, że ponad połowa pacjentów chorujących na jaskrę prezentuje niski poziom przestrzegania zaleceń terapeutycznych a niezależnymi predyktorami wysokiego poziomu stosowania się do zaleceń terapeutycznych są cechy socjodemograficzne pacjentów, takie jak: płeć żeńska i wiek poniżej 68 lat oraz cechy psychologiczne: wysoki poziom akceptacji choroby oraz satysfakcja z komunikacji z lekarzem. Doktorantka wykazała występowanie zależności pomiędzy poziomem wiedzy na temat jaskry a poziomem przestrzegania zaleceń terapeutycznych. Wysoki poziom wiedzy na temat choroby jest determinantem wysokiego poziomu przestrzegania zaleceń terapeutycznych wśród chorych na jaskrę.

W dyskusji Doktorantka omówiła wyniki badań w odniesieniu do danych z piśmiennictwa. Dyskusja napisana jest w sposób interesujący, ma zachowane właściwe tempo i porusza najważniejsze problemy wynikające z badań. Przedstawiona dyskusja świadczy o dużej znajomości zagadnienia.

Doktoranta po przeprowadzeniu szczegółowej analizy materiału wyciągnęła 4 wnioski końcowe. Wnioski są dobrze skonstruowane i odnoszą się do wcześniej założonego celu pracy.

Z obowiązku recenzenta kilka dobrych uwag nie obniżających wartości pracy:

1. W pracy znalazły się różne odcięcia pacjentów ze względu na wiek. Dlaczego jednym z podziałów jest wiek do 70 roku życia i po 70 roku życia.
2. W wynikach pod każdą tabelą warto wyjaśnić wszystkie skróty użyte w tabelki co ułatwia interpelację wyników.

Podsumowanie

W podsumowaniu opinii, wysoko oceniam przygotowanie teoretyczne Doktorantki, umiejętność postawienia problemu badawczego oraz jego realizacji. Zaproponowany projekt badawczy jest interesujący, a sama praca doktorska napisana jest w sposób merytoryczny.

Podsumowując stwierdzam, że przedstawiona mi do oceny praca doktorska **mgr Katarzyny Malewicz** jest wartościowa i posiada duży potencjał badawczy, stanowiący podstawę do kontynuowania dalszych badań w tym kierunku. Stanowi spójną całość tematyczną i zawiera cechy nowatorskie, które mogą mieć przyszłości zastosowanie w zarządzaniu personelem i poprawy warunków pracy.

Rozprawa doktorska **mgr Katarzyny Malewicz pt. " Ocena poziomu przestrzegania zaleceń terapeutycznych wśród chorych leczonych z powodu jaskry"** spełnia warunki określone w art. 13 ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 64, poz. 595, z późn. zm.). Na tej podstawie przedstawiam Wysokiej Radzie Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu wniosek o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

KIEROWNIK
Zakładu Gerontologii i Pielęgniarstwa Geriatrycznego
Katedry Pielęgniarstwa
Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach

dr hab. n. o zdr. Agnieszka Młynarska prof. SUM

Dr hab. n. o zdr. Agnieszka Młynarska, Prof. SUM

